

MODALITĂȚI DE CULTURALIZARE ÎN MEDIUL RURAL CU SPRIJINUL BIBLIOTECILOR. BIBLIOTECA AMBULANTĂ ÎN JUDEȚUL SUCEAVA ÎNTRE ANII 1941 ȘI 1942

LĂCRĂMIOARA AVASILOAIE ANDREI*
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
E-mail: efimonia@yahoo.com

Cultural Development Methods in Rural Areas with the Support of Libraries. The Mobile Library in Suceava County between 1941 and 1942

(Abstract)**

In the interwar period, there was a special interest from the local and central authorities in Romania for the establishment and development of libraries in the countryside. The cultural societies, the “Schools’ House”, with experience in the activity of culture and education, and the young society, active and eager to affirm, the “Prince Carol Royal Cultural Foundation”, established in 1921, were in the front line, alongside of the “Reading Association” and then the “Society for Romanian Culture and Literature in Bukovina” from Chernivtsi, with a special cultural, social and educational experience in the history of Bukovina, starting in 1862, and the “Astra” Society from Sibiu fulfilled an important role in supporting and organizing village libraries. Between the years 1941 and 1942, in Suceava County, the “mobile library” program was encouraged and in this way it contributed to the popularization of books and reading in rural communities. The “mobile library” was actually a crate with 385 different books, which circulated through the villages of Suceava, following an established itinerary, according to the schedule attached by the county Prefecture. Thus, the “Ministry of Propaganda” and the “Propaganda Inspectorate” from Chernivtsi launched a new cultural and educational method for the villagers using the mobile library, and this activity was promoted with the support of the local authorities (Prefecture and Town Hall). This way, villagers could access reading more easily.

Keywords: mobile library, books, Chernivtsi, Suceava, villages, Town Hall, Prefecture, addresses.

(Rezumat)

În perioada interbelică a existat un interes deosebit din partea autorităților locale și centrale din România pentru înființarea și dezvoltare bibliotecilor în mediul rural.

---

* Doctorand, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava.

** Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Societățile culturale „Casa Școalelor”, cu experiență în activitatea din cultură și educație, tână societate, activă și dornică de afirmare, Fundația Culturală Regală „Principele Carol”, înființată în anul 1921, Reuniunea pentru Leptură, înființată la Cernăuți în anul 1862 (din 1865, Societatea pentru Literatură și Cultura Română în Bucovina și din 1869, Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina) cu o experiență culturală, socială și educativă deosebită în istoria Bucovinei și societatea „Astra” din Sibiu au îndeplinit un rol important în susținerea și organizarea bibliotecilor sătești. Între anii 1941 și 1942, în județul Suceava a fost încurajat programul „biblioteca ambulantă”, care a contribuit la popularizarea cărții în zonă, promovarea lecturii și încurajarea cititului în cadrul comunităților rurale. „Biblioteca ambulantă” era de fapt o ladă cu 385 de cărți diferite, care a circulat prin comunele Sucevei după un itinerar stabilit, conform graficului atașat de prefectura județului. Astfel, Ministerul Propagandei, prin Inspectoratul Propagandei din Cernăuți, a lansat o nouă modalitate culturală și educativă de a fi alături de cei de la sate, prin intermediul bibliotecii mobile, iar această activitate a fost promovată cu sprijinul autorităților locale (prefectură și primărie). Locuitorii de la sate au fost sprijiniți prin intermediul bibliotecii mobile să aibă acces mai ușor la lectură.

Cuvinte-cheie: biblioteca ambulantă, cărți, Cernăuți, Suceava, comune, primărie, prefectură, adrese.

În perioada interbelică, în țara noastră a existat o preocupare aparte din partea autorităților locale și centrale pentru înființarea și organizarea bibliotecilor în mediul rural. Un rol important în promovarea culturii la sate prin intermediul bibliotecilor au îndeplinit societățile culturale existente în Regat, dar și cele preluate după unire din Bucovina și Transilvania. În acest sens, societățile „Casa Școalelor”, cu experiență în activitatea culturală și în educație, tână societate, activă și dornică de afirmare, Fundația Culturală Regală „Principele Carol”, înființată în anul 1921, alături de Reuniunea Română de Leptură, înființată la Cernăuți în anul 1862 (din 1865, Societatea pentru Literatură și Cultura Română în Bucovina și, din 1869, Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina), cu un parcurs cultural și social deosebit în istoria Bucovinei, au îndeplinit un rol important în susținerea și organizarea bibliotecilor sătești.

În acest context istoric și cultural, după anul 1919 s-a constatat că înnoirea și completarea legislației de bibliotecă era necesară pentru o mai bună organizare, amenajare, coordonare și dezvoltare a bibliotecilor. În anul 1932 a apărut prima lege românească a bibliotecilor. Legiuitorul „nu s-a mai gândit să le așeze pe lângă școli și nici chiar să fie înființate, ca pe vremuri, de Ministerul Școlilor. Ele au fost puse, cum este și firesc și s-a făcut de toate țările cu asemenea legi, în seama comunelor”¹.

Până în anul 1932, bibliotecile erau structurate diferit și funcționau în aceeași sală, biblioteca populară și biblioteca școlară, dar după anul 1932, legislația făcea referire la organizarea acestor instituții culturale, cu mențiunea că bibliotecile școlare erau organizate separat de bibliotecile populare cu regulament

---

¹ Emanoil Bucuța, *Biblioteca satului*, București, Fundația Culturală Regală „Principele Carol”, 1926, p. 35.

propriu. În această situație, ambele instituții au avut beneficii de pe urma legislației, iar pentru prima dată s-a pus problema existenței unui buget separat pentru funcționarea bibliotecii, din bugetul comunei, dar se primeau și donații și subvenții. Separarea bibliotecii școlare de biblioteca populară a dus și la dezvoltarea fondului de carte în funcție de cerințele cititorilor, de vârstă, studii și profesie. Prin articolul 1 din Legea bibliotecilor, apărută în aprilie 1932, legiuitorul și-a dorit ca „pentru răspândirea și adâncirea culturii în toate straturile poporului, fiecare municipiu, comună urbană și rurală sunt obligate să înființeze o bibliotecă publică”². Conform articolului 3, comunele urbane și municipiile care aveau peste 10 000 de locuitori puteau înființa biblioteci, iar comunele cu un număr mai mic de locuitori puteau să organizeze biblioteci în căminele culturale³. În anul 1938, Fundația Culturală Regală „Principele Carol”, implicată în organizarea bibliotecilor de la sate, a editat o broșură cu titlul *Instrucțiuni pentru organizarea și funcționarea bibliotecilor satești și liste de cărți potrivite pentru biblioteca unui cămin cultural*⁴. Broșura făcea referire la „principiile politicii culturale ale statului”⁵ și scotea în evidență rolul educativ și spiritual al bibliotecii asupra populației de la sate.

Între anii 1935 și 1940, în județul Suceava au funcționat în cadrul căminelor culturale biblioteci publice, conform legislației în vigoare. În localitatea Arbore, de exemplu, funcționa Căminul cultural „Luca Arbore” ca persoană juridică, sub tutela Fundației Culturale Regale „Principele Carol”, cu bibliotecă, la Comănești – Căminul cultural „Ion Creangă”, cu o bibliotecă având 447 de volume, iar la Solca își desfășura activitatea în cadrul căminului cultural o bibliotecă cu 120 de cărți⁶.

În activitățile de popularizare a cărților și bibliotecilor s-a implicat și Ministerul Propagandei prin inițierea de activități culturale propagandistice. În 3 octombrie 1939 a fost înființat Ministerul Propagandei⁷, care a existat și înainte de această dată sub diverse structuri și denumiri astfel că „din 1926, prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 3788, din 17 decembrie, s-a dispus reunirea serviciilor de presă existente pe lângă toate ministerele într-o singură structură, Direcția Generală a Presei și Propagandei”⁸. Cu opt direcții în anul 1939, acesta se ocupa cu „organizarea de manifestări culturale, expoziții, conferințe, călătorii de studii și informare în străinătate”⁹. Situația politică din

---

² Constantin Mătușoiu, Mihaela-Helene Dinu, *Istoria bibliotecilor din România în legi și documente (1817–1944)*, vol. I, Constanța, Editura ExPonto, 2001, p. 322.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Gheorghe Buluță, *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, București, Editura Enciclopedică, 2000, p. 168.

⁶ *Statistica societăților culturale românești din Bucovina*, Cernăuți, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, 1935, p. 49.

⁷ Mioara Anton, *Propagandă și Război. 1941–1944*, București, Editura Tritonic, 2007, p. 66.

⁸ *Ibidem*, p. 64.

⁹ *Ibidem*, pp. 67–68.

toamna anului 1940 a dus la desființarea Ministerului Propagandei Naționale, iar atribuțiile au fost preluate de un subsecretariat de stat cu cinci direcții. Domeniile de acțiune ale Direcției de propagandă s-au materializat în timpul funcționării în „spațiul intern, teritoriile cedate, mediile internaționale”¹⁰, apoi după data de 22 iunie 1941, atenția autorităților s-a îndreptat spre „frontul și teritoriile aflate sub administrație românească”¹¹. În această situație s-au luat măsuri de organizare a activităților de propagandă, prin care „propaganda de război a utilizat la maximum toate mijloacele de informare în masă existente în epocă: presa, radioul și cinematograful”¹².

Acțiunile Ministerului Propagandei au fost promovate prin intermediul publicațiilor periodice, ziare și reviste, iar cercetarea istoricului Mioara Anton scoate în evidență faptul că în anul 1942, la numărul mare de publicații periodice aflate pe piața presei au fost aduse completări editoriale de către minister prin publicarea a 11 ziare în limba română, 23 de periodice într-o limbă străină apărute în București și 77 în celelalte localități ale țării, cu scopul de a contribui la dezvoltarea culturală a comunității și dotarea bibliotecilor cu aceste publicații¹³. S-au căutat modalități de petrecere a timpului liber prin atragerea muncitorilor la spectacole, conferințe și alte manifestări culturale propagandistice. În anii următori, autoritățile centrale sprijinite de cele locale au lansat noi modalități de culturalizare pentru locuitorii satelor.

La finele anului 1941, Ministerul Propagandei Naționale¹⁴, prin Direcțiunea Propagandei și Inspectoratul Propagandei din Cernăuți, în colaborare cu prefectura județului și primăriile comunelor, au început programul „Biblioteca ambulantă” (continuat și în anul 1942), care a contribuit la popularizarea cărții în județul Suceava, promovarea lecturii și încurajarea cititului în cadrul comunităților de la sate. Biblioteca ambulantă era de fapt o ladă cu 385 de cărți diferite, care a circulat prin comunele Sucevei după un itinerar stabilit, conform graficului atașat de prefectura județului.

Biblioteca ambulantă în județul Suceava între anii 1941 și 1942

La sfârșitul anului 1941, Direcțiunea Propagandei Naționale din Cernăuți s-a adresat Prefecturii din județul Suceava cu precizare că a fost trimisă „o bibliotecă ambulantă, compusă din 385 [de] volume diferite”¹⁵. Această ladă cu cărți urma să fie pusă la dispoziția locuitorilor comunelor timp de cinci luni (ea nu

---

¹⁰ *Ibidem*, p. 68.

¹¹ *Ibidem*, p.85.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, p. 87.

¹⁴ Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale (în continuare se va cita: S.J.S.A.N.), Fond *Prefectura județului Suceava*, d. 94/1941, f. 4.

¹⁵ *Ibidem*, f. 4.

putea rămâne într-o comună mai mult de 15 zile), conform unui itinerar stabilit. În adresă se preciza ca biblioteca „să fie dată în grija unui fruntaș al comunei, de preferință învățătorul școlii, care va avea obligația de a aduce la cunoștință locuitorilor din comună, prin copiii de la școală sau în adunarea sătenilor după Sf. Liturghie, sosirea în comună a bibliotecii ambulante”¹⁶. Sătenii aveau voie să împrumute câte o carte, iar după ce aceasta era citită și restituită, puteau să împrumute altă carte. Primăria era rugată să trimită către instituția din Cernăuți informații cu privire la desfășurarea activității de împrumut. În finalul adresei se solicita implicarea autorităților pentru ca itinerarul stabilit să fie respectat, iar cărțile împrumutate să fie aduse la timp.

Prefectura județului Suceava a răspuns adresei venite de la Direcțiunea Propagandei Naționale din Cernăuți, menționând că a solicitat să se respecte programul și „să se prezinte un delegat al comunei în satul sau comuna unde, conform itinerarului, se găsește biblioteca”¹⁷. În această perioadă a existat o colaborare constructivă între cele două instituții, fapt demonstrat și de adresele trimise, descoperite la Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale.

La începutul anului 1942, Direcțiunea Propagandei Naționale din Cernăuți a mulțumit pentru sprijinul acordat și a transmis autorităților locale noi dispoziții cu privire la funcționarea activității de împrumut a bibliotecii în bune condiții, solicitându-se întocmirea unui raport de activitate. Instituția prefecturii a trimis către comunele din Sf. Ilie, Șcheia, Mihoveni, Costâna, Părhăuți, Todirești, Soloneț, Comănești, Cajvana, Arbore și Botoșana noile informații primite de la Cernăuți cu privire la sosirea bibliotecii ambulante și realizarea unui raport cu privire la activitatea bibliotecii ambulante. La sfârșitul lunii ianuarie 1941, primarul comunei Sf. Ilie a răspuns solicitărilor venite din partea prefecturii, prin adresa nr. 140: „La ordinul d-vstră nr. 936, din 23 ianuarie 1942, avem onoare a vă raporta că biblioteca primită cu ordinul d-vstră nr. 35022/41, a fost citită de 175 [de] locuitori, rezultatul este bun, [însă] termenul a fost prea scurt pentru a se citi toate broșurile”¹⁸.

Biblioteca ambulantă a început să circule prin județ, însă au fost întâmpinate unele dificultăți: nu s-a reușit încadrarea în itinerar cu respectarea datei propuse (cum a fost cazul comunei Teodorești, care aștepta, în 11 februarie 1942, biblioteca mobilă, dar aceasta nu a ajuns deoarece s-a creat un decalaj de câteva zile în expedierea lăzii cu cărți); la unele primării nu au ajuns toate broșurile (de exemplu primăria Șcheia informa faptul că „în instrucțiuni (inventar) biblioteca conține 385 [de] volume. La deschiderea lăzii am constat că lipsesc 13 volume”¹⁹. În acest sens s-au luat măsuri pentru rezolvarea situației apărute cu privire la dispariția cărților.

În 5 martie 1942, Inspectoratul Propagandei din Cernăuți a trimis o altă adresă către toate primăriile, prin care solicita noi informații cu privire la situația

---

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, f. 2.

¹⁸ *Ibidem*, f. 6.

¹⁹ *Ibidem*, f. 7.

bibliotecii ambulante din județ și „numele satelor prin care au trecut până acum bibliotecile mobile trimise de noi, spre citit, în județ”²⁰, cu precizarea ca această solicitare să conțină următoarele date: 1) Comuna prin care a trecut biblioteca; 2) Data la care a intrat biblioteca și a eșit din comună; 3) Numele sătenilor cari s-au folosit de cărțile bibliotecii²¹. Aceste date au creat o imagine clară despre numărul sătenilor participanți la această acțiune și comunele care au răspuns afirmativ la această activitate culturală

Primăria comunei Mihoveni s-a conformat cerințelor și a răspuns prin adresa nr. 729/20.03.1942, în care s-a precizat că biblioteca ambulantă a fost în comună în perioada 4–20 februarie, fiind atașată și lista cu sătenii cititori²². În 19 martie 1942, primăria comunei Botoșana a comunicat prefecturii data intrării și ieșirii din localitate. „Conform itinerarului, va intra abia la 9/IV 1942 – 24/IV 1942”²³. Primăria din Costâna a trimis autorităților, în 22 februarie 1942, lista cu numele și prenumele celor 24 de cititori din comună²⁴. În 24 martie 1942, primăriile din comunele Cajvana și Comănești nu primiseră încă biblioteca și nu puteau răspunde cererii prefecturii. La Sf. Ilie nu s-a putut realiza lista, deoarece responsabilul cu împrumutul cărților a ținut evidența pe un carnețel, iar acesta nu se afla în evidențele arhivei. Așadar „d-l fost notar [Dumitru Sereșean] a dat cărțile la săteni fără să întocmească o listă oficială pentru arhiva primăriei și nici adevărurile de primire a cărților n-a completat. Numitul avea un carnet în care își nota cărțile date la săteni, care carnet nu-l putem afla în arhiva comunei”²⁵. Primăria comunei Pârâuți a răspuns adresei în 20 aprilie 1942, fiind trimisă și lista cu numele celor 49 de săteni cititori ai bibliotecii mobile.

În 23 iunie 1942, Inspectoratului Propagandei din Cernăuți a trimis primăriilor o nouă adresă cu rugămintea de oferi informații despre biblioteca mobilă, numărul de volume și titlurile existente. Dosarul studiat la Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale nu cuprinde alte documente cu privire la activitatea bibliotecii mobile.

Listele atașate cu beneficiarii bibliotecii ambulante reflectă faptul că autoritățile și-au luat rolul în serios, iar sătenii au conștientizat importanța lecturii în educația lor și în progresul comunității. Cu toate inconvenientele apărute în gestionarea cărților și a itinerarului propus, biblioteca ambulantă a contribuit la popularizarea cărții în județul Suceava, promovarea lecturii și încurajarea cititului în cadrul comunităților rurale într-o perioadă istorică extrem de dificilă. Un proiect cultural folosit de multe țări din Europa pentru a fi alături de locuitorii de la sate prin biblioteci ambulante a fost promovat în acea perioadă și de către Inspectoratul Propagandei din Cernăuți și s-a desfășurat cu implicarea autorităților locale.

---

²⁰ *Ibidem*, f. 13.

²¹ *Ibidem*.

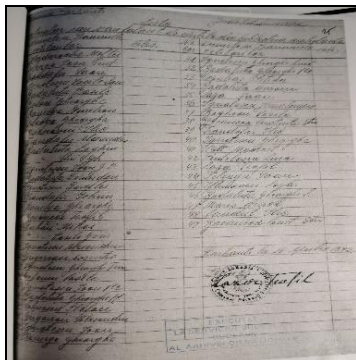
²² *Ibidem*, f. 14.

²³ *Ibidem*, f. 16.

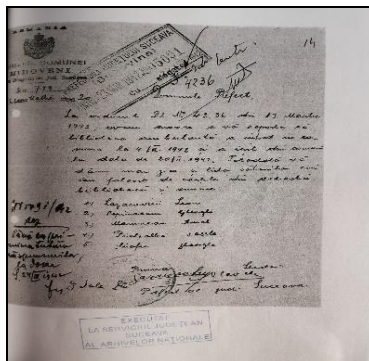
²⁴ *Ibidem*, f. 19.

²⁵ *Ibidem*, f. 21.

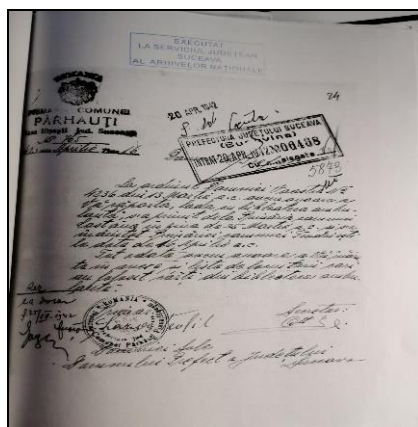
ANEXĂ

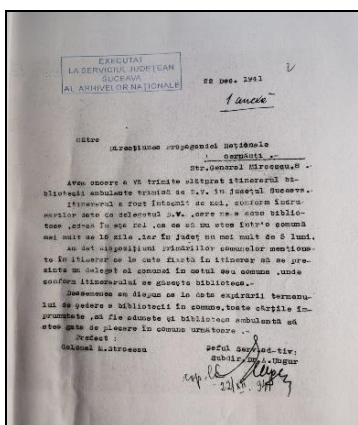
Listă cu sătenii-cititori din Părâuți

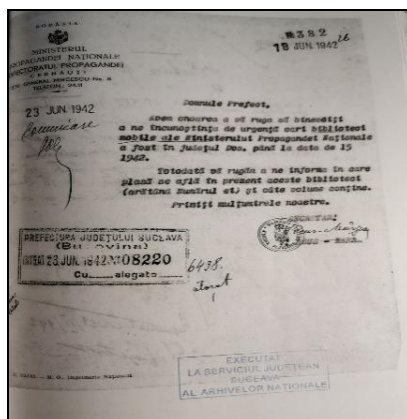
Adresă de la Primăria Mihoveni

Adresă de la Primăria Părâuți

Adresă către Direcțiunea Propagandei Naționale Cernăuți

Adresă către Prefectura jud. Suceava

Sursa: S.J.S.A.N., Fond Prefectura județului Suceava, d. 94/1941.

Bibliografie

1. *Activitatea societăților culturale din Bucovina în anul 1938*, Extras din Raportul Comitetului Societății pentru Cultură pe anul 1938, Cernăuți, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, 1938.
2. Anton, Mioara, *Propagandă și război. 1941–1944*, București, Editura Tritonic, 2007.
3. Bucuța, Emanoil, *Biblioteca satului*, București, Fundația Culturală Regală „Principele Carol”, 1936.
4. Buluță, Gheorghe, *Scurtă istorie a bibliotecilor din România*, București, Editura Enciclopedică, 2000.
5. Grigorovitză, Em., *Dicționarul geografic al Bucovinei*, București, 1909.
6. Grigoroviță, Mircea, *Din istoria culturii în Bucovina (1775–1944)*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1994.
7. Iacobescu, Mihai, *Din istoria Bucovinei*, vol. I (1774–1862), *De la administrația militară la autonomia provincială*, București, Editura Academiei Române, 1993.
8. Mătușoiu, Costantin, Dinu, Mihaela-Helene, *Istoria bibliotecilor din România în legi și documente (1817–1944)*, vol. I, București, Editura Exponto, 2001.
9. Serviciul Județean Suceava al Arhivelor Naționale, Fond *Prefectura județului Suceava*, dosar nr. 94/1941.
10. *Statistica societăților culturale românești din Bucovina*, Cernăuți, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, 1935.